

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ
Факультет економіки і управління
Кафедра міжнародної економіки і туризму

Допущено до захисту
зав. кафедрою
міжнародної економіки і туризму

_____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА
ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Студент-виконавець:

_____ Слис Д.В.

(П.І.Б., підпис)

група МЕВ-20з

(курс, група)

Керівник роботи

_____ Д'яченко Ю.Ю.

(П.І.Б., підпис)

Міністерство освіти і науки України
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Факультет економіки і управління
Кафедра міжнародної економіки і туризму

Затверджую

Зав. кафедрою міжнародної економіки і туризму

Проф. Д'яченко Ю.Ю.

_____ 2024 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА**

_____ Спис Дмитро Віталійович _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Група МЕВ-20з

1. Тема роботи Шляхи забезпечення зовнішньоекономічної діяльності України в кризових умовах

Затверджена наказом по університету № _____ від _____

Робота виконується на базі _____
назва підприємства

2. Термін подання студентом завершеної роботи _____

3. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів, що їх стосується:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали)	Підпис. Дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

4. Зміст роботи, перелік питань, що їх належить розробити____

5. Календарний план виконання роботи:

№	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично

6. Дата видачі завдання " ____ " _____ 20__ р.

Керівник роботи _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Завдання прийняв до виконання

студент _____

(підпис студента)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з 61 с. 8 табл. 7 рис.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, зовнішньоекономічні операції, фінансова діяльність, інвестиційна діяльність, експорт, внутрішній та зовнішній ринок, підприємство, європейська інтеграція.

Результати дослідження:

- Розраховано показники діяльності зовнішньоекономічної діяльності підприємств за останні п'ять років;
- Проаналізовано стан зовнішньоекономічної діяльності досліджуваного підприємства ООО «Полікс Груп Солюшнс».

					ЗП 08.292	МЕВ-20з		
Зм.	Лист	№ докум.	Підп	Дата	Шляхи забезпечення зовнішньоекономічної діяльності України в кризових умовах	Лит.	Стов.	Стопінок
Розроб		Д.В. Слис					4	62
Перевір.		Ю.Ю. Д'яченко				СНУ ім. В. Даля кафедра міжнародної економіки і туризму		
Н. Контр.								
Зав. каф.								

АНОТАЦІЯ

Спис Д.В. Шляхи забезпечення зовнішньоекономічної діяльності України в кризових умовах. – Рукопис

Кваліфікаційна робота бакалавра на здобуття кваліфікаційно-освітнього рівня бакалавра за спеціальністю 292 – Міжнародні економічні відносини. – Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, Київ, 2024.

Європейська інтеграція є стратегічним завданням для України. Україна має значний потенціал для розвитку транскордонного співробітництва як одного з напрямків реалізації євроінтеграційних прагнень, що пояснюється унікальним геополітичним положенням країни.

Метою роботи є дослідження сучасного стану зовнішньоекономічної діяльності резидентів України.

Завдання роботи полягає в опрацюванні поняття «зовнішньоекономічна діяльність» та її роль в розвитку України, розглянути організаційну структуру управління ЗЕД. Також в дослідженні сучасного стану та основних проблем ЗЕД.

В даній роботі висвітлено теоретичні основи менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств, проаналізовано стан зовнішньоекономічної діяльності досліджуваного підприємства ООО «Полікс Груп Солюшнс», розроблено шляхи вдосконалення менеджменту зовнішньоекономічної діяльності в умовах євроінтеграції України.

ANNOTATION

Spys D. Ways of ensuring Ukraine's foreign economic activity in crisis conditions. – Manuscript

Qualifying bachelor work for obtaining the qualification and the educational level of bachelor's degree 292 – International Economical Relations. – East Ukrainian Volodymyr Dahl National University, Kyiv, 2024.

European integration is a strategic task for Ukraine. Ukraine has a significant potential for the development of cross-border cooperation as one of the areas of implementation of European integration aspirations, due to the unique geopolitical position of the country.

The purpose of the bachelor's work is to study the current state of foreign economic activity of residents of Ukraine.

The task of the work is to develop the concept of "foreign economic activity" and its role in the development of Ukraine, to consider the organizational structure of foreign trade management. Also in the study of the current state and the main problems of foreign trade.

This work highlights the theoretical foundations of management of foreign economic activity of enterprises, analyzed the state of foreign economic activity of the enterprise JSC Poliks Group Solutions, developed ways to improve the management of foreign economic activity in the conditions of European integration of Ukraine.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
1. СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	11
1.1. Сутність зовнішньоекономічної діяльності.....	11
1.2. Структура та принципи ЗЕД.....	13
1.3. Регулювання ЗЕД в Україні	20
2. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЕКОНОМІЧНОГО ТА ГАЛУЗЕВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ	26
2.1. Інтеграція України в ЄС: переваги та недоліки	26
2.2. Особливості зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств в умовах євроінтеграції	37
2.3. Тенденції та перспективи розвитку підприємництва в умовах євроінтеграції. Оцінка підприємства ООО «Полікс Груп Солюшнс».....	42
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56

ВСТУП

Сучасні економічні відносини України із зовнішнім світом перебувають у транзитному періоді - від старої системи зовнішньоекономічних зв'язків, орієнтованої на експорт сировини, до нової, що передбачає пошук ефективних шляхів інтеграції у світову спільноту, встановлення стабільних торговельних відносин з іншими державами, посилення ролі міжурядових організацій у забезпеченні колективної безпеки та надійного захисту національних інтересів в умовах мінливого зовнішнього середовища.

Участь у міжнародному поділі праці завжди сприяє вирішенню економічних проблем на національному рівні завдяки вдосконаленню внутрішньої пропозиції, використанню переваг розміщення та розвитку продуктивних сил, підвищенню конкурентоспроможності товарів і послуг на зовнішніх ринках. Раніше зовнішньоекономічними зв'язками займалися спеціалізовані організації, тепер кожне підприємство в Україні має право самостійно виходити на міжнародний ринок. У цих умовах першочерговим завданням є освоєння вітчизняними підприємцями теоретичних аспектів та світової практики встановлення економічних зв'язків з іноземними партнерами, виходу на закордонні ринки, здійснення фінансових та товарних операцій з дотриманням національних інтересів у сферах експорту, імпорту та інвестицій.

Європейська інтеграція є стратегічною метою для України. Наша держава має значний потенціал для розвитку транскордонного співробітництва як одного з напрямків реалізації євроінтеграційних прагнень через унікальне геополітичне розташування. Україна має багатий історичний досвід співпраці з сусідніми країнами. Розташована в центрі Європи, вона володіє розвиненим транзитним потенціалом, що дозволяє брати участь у міжнародних проектах з транспортування різноманітної сировини та продукції. Курс на євроінтеграцію є логічним наслідком здобуття незалежності. Входження до Європи, зокрема до ЄС, передбачає ефективну

економічну співпрацю з європейськими державами на паритетних засадах. Зовнішня політика України з євроінтеграційним вектором отримує дедалі ширшу підтримку в суспільстві та поступово стає складовою внутрішньої політики на всіх рівнях.

Питання участі України в інтеграційних процесах висвітлюють такі науковці, як О.Білорус, І.Бураковський, А.Гальчинський, В.Геєць, Л.Губерський, Г.Клімко, А.Кредісов, Д.Лук'яненко, О.Лисунець, Л.Шевченко та інші.

Актуальність теми. Нині економічні перетворення в Україні спрямовані на поступову інтеграцію вітчизняних підприємств до міжнародних економічних зв'язків і залучення іноземних суб'єктів господарювання до діяльності в Україні. Значимість таких зв'язків для всіх країн, включно з нашою, невпинно зростає. Історичний розвиток багатьох держав підтверджує позитивний вплив і користь від розширення участі в міжнародному поділі праці та різних формах міжнародної взаємодії.

Очевидно, що зовнішньоекономічна діяльність кожної країни є важливою умовою її економічного зростання, особливо в умовах інтенсифікації процесів міжнародної економічної інтеграції, транснаціоналізації, міжнародного поділу праці, глобалізації світового господарства.

Об'єктом дослідження є процес управління ЗЕД ТОВ "Полікс Груп Солюшнс" в умовах євроінтеграції України. Предмет дослідження - управління ЗЕД на цьому підприємстві. Мета - дослідження сучасного стану ЗЕД резидентів України. Завдання: опрацювання поняття "зовнішньоекономічна діяльність" та її ролі в розвитку України, розгляд організаційної структури управління ЗЕД, дослідження сучасного стану та основних проблем ЗЕД, розробка стратегій розвитку та шляхів вирішення ключових проблем ЗЕД в Україні.

У роботі використано методи теоретичного узагальнення, економіко-конструктивні, статистичні, аналізу, графічні та інші. Наукова новизна

результатів полягає в уточненні теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо вирішення проблем підприємств у сфері ЗЕД та інтеграції з ЄС, використанні зарубіжного досвіду.

Характерною рисою сучасного етапу розвитку економічної системи є посилення глобалізаційних процесів, диверсифікація ринків, розширення економічних зв'язків між суб'єктами господарювання різних країн. Це підвищує значення зовнішньоекономічної діяльності держави та суб'єктів господарювання, адже всі трансформації економічної системи впливають на розвиток цієї сфери. ЗЕД відіграє важливу роль у національній економіці, забезпечуючи економічне зростання та створюючи конкурентне ринкове середовище. Кожен третій український продукт або послуга реалізуються через зовнішньоекономічні зв'язки, що істотно впливає на економічний розвиток, формування конкурентного ринку та системні трансформаційні процеси. Невід'ємною складовою господарської діяльності підприємств, фірм та інших учасників ринкових відносин є зовнішньоекономічна діяльність, пов'язана з міжнародною виробничою та науково-технічною кооперацією, експортом та імпортом товарів і послуг, виходом на зовнішні ринки.

Структура та обсяг роботи. Матеріали роботи містять 6 таблиць і 7 рисунків, які подано на 61 сторінці. Список використаних джерел з 68 найменувань уміщено на 6 сторінках.

РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Сутність ЗЕД

Розвиток ринкових відносин в Україні, необхідність її інтеграції у світові процеси, а також лібералізація зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) і надання підприємствам права виходу на світовий ринок вимагають нових підходів до управління ЗЕД. Тому вивчення різних аспектів управління зовнішньоекономічною діяльністю на рівні підприємства, як основної ланки зовнішньоекономічного комплексу країни, викликає великий практичний інтерес.

На думку низки фахівців, поняття "зовнішньоекономічна діяльність" (ЗЕД) з'явилося в Україні з початком економічної реформи у 1987 році. Центральним напрямком реформи була децентралізація зовнішньої торгівлі, надання підприємствам права безпосереднього виходу на зовнішні ринки та стимулювання розвитку ЗЕД на рівні суб'єктів господарювання.

Визначною рисою функціонування світового господарства на початку XXI століття є інтенсивний розвиток міжнародних економічних відносин. Одним з найважливіших елементів механізму управління цими відносинами є зовнішньоекономічна діяльність, що здійснюється через комерційні операції.

Сучасний етап розвитку світових господарських зв'язків характеризується розширенням усіх форм міжнародної економічної взаємодії на основі стрімкого зростання продуктивних сил, зумовленого науково-технічним прогресом. Це веде до постійного зростання концентрації виробництва, що підсилює інтернаціоналізацію господарського життя, сприяє розвитку міжнародної спеціалізації та виробничої кооперації.

Особливістю сучасного етапу економічного розвитку є швидке зростання міжнародної торгівлі науково-технічними знаннями і результатами виробничо-технічної співпраці, а також зростання ринку послуг (страхових, лізингових, транспортних тощо).

В результаті проведення економічних реформ у зовнішній сфері сформувалися два поняття: "зовнішньоекономічні зв'язки" (ЗЕЗ) і "зовнішньоекономічна діяльність" (ЗЕД). ЗЕЗ включають різні форми, засоби і методи зовнішньоекономічних відносин між країнами, тоді як ЗЕД стосується зовнішньоекономічної діяльності на рівні виробничих структур (фірм, організацій, підприємств). ЗЕД можна визначити як сукупність виробничо-господарських, організаційно-економічних і оперативно-комерційних функцій підприємства, пов'язаних з його виходом на зовнішні ринки та участю у зовнішньоекономічних операціях.

Основними мотивами розвитку ЗЕД на рівні підприємства можуть бути:

1. Розширення ринку збуту продукції за межі країни для максимізації прибутку.
2. Закупівля необхідної сировини, комплектуючих, нових технологій і обладнання.
3. Залучення інжинірингових та інших послуг для виробництва завдяки їх унікальності, вищій якості і нижчим цінам порівняно з внутрішнім ринком.
4. Залучення іноземних інвестицій для модернізації виробництва, зміцнення експортного потенціалу і конкурентоспроможності на світових ринках.
5. Участь у міжнародному поділі праці, спеціалізації та кооперуванні виробництва для успішного розвитку економіки.

Треба підкреслити, що роль ЗЕД як зовнішнього чинника економічного зростання невіддільно зростає. Збільшується її вплив на соціально-економічний розвиток як країни в цілому, так і кожного суб'єкта господарювання.

ЗЕД - багатогранне поняття. Воно включає такі види діяльності: зовнішню торгівлю, міжнародне виробниче кооперування, міжнародну науково-технічну співпрацю, міжнародне інвестиційне співробітництво, валютно-фінансові та кредитні операції.

Кожен вид ЗЕД здійснюється у певних формах. Наприклад, формами зовнішньої торгівлі є експорт, імпорт, реекспорт, реімпорт. Формами

виробничої кооперації є спільне виробництво на основі спеціалізації, спільні підприємства двох чи більше іноземних партнерів, підрядна кооперація тощо.

1.2. Структура та принципи ЗЕД

Під ЗЕД розуміють діяльність суб'єктів господарювання України та іноземних суб'єктів, побудовану на взаємовідносинах між ними, яка відбувається як на території України, так і за її межами.

ЗЕД у всіх країнах спрямована на:

сприяння вирівнюванню темпів економічного розвитку;

порівнянність витрат виробництва на національному та світовому рівнях;

реалізацію переваг міжнародного поділу праці, що сприяє зростанню ефективності національних економік.

Функції ЗЕД:

організація та обслуговування міжнародного обміну природними ресурсами та результатами праці у матеріальній та вартісній формах;

міжнародне розміщення споживчої вартості продуктів міжнародного поділу праці;

організація міжнародного грошового обігу.

Практичне значення ЗЕД для країн полягає у можливості одержувати валютні надходження від експорту, підвищувати технічний рівень виробництва (за рахунок імпорту ефективнішої техніки та технологій), виробляти конкурентоспроможну продукцію.

У сучасних умовах ЗЕД держав являє собою систему економічних відносин, які складаються при обміні ресурсами між країнами та їхніми

економічними суб'єктами. Ці відносини охоплюють усі аспекти економічного життя держави: виробництво, торгівлю, інвестиційну сферу та фінанси.

ЗЕД представляє собою багатовимірну цілісну систему господарювання, що включає дві основні підсистеми:

зовнішньоторговельну діяльність;

міжнародну виробничо-інвестиційну діяльність.

ЗЕД як вихід торгових зв'язків за межі національних кордонів - це кон'юнктурний рівень, зумовлений інтернаціоналізацією сфери обігу. Залучення до господарських зв'язків на рівні товарного руху, капіталу та валютно-кредитних відносин робить країну залежною від кон'юнктури світового ринку.

Міжнародна виробничо-інвестиційна діяльність – це стратегічний рівень, який має серйозний вплив на розвиток національних економік і функціонування світової економіки, стандарти якості, ефективність виробництва та використання ресурсів, стандарти якості життя і норми поведінки.

ЗЕД формується на основі інтернаціоналізації, що охоплює всі стадії відтворювального процесу, а також інформаційну, правову і соціально-культурну інфраструктуру. Підключення до системи світогосподарських зв'язків на рівні технологічного поділу праці залучає країну до єдиного світогосподарського простору, ядром якого є виробничо-інвестиційна діяльність. Країна отримує доступ до світового ринку товарів і капіталів, нових технологій та сучасного менеджменту.

Кожен з відзначених рівнів зовнішньоекономічної діяльності окремо не відображає всієї гами відносин, що складаються в цій системі. Кожен рівень фіксує лише певну сторону господарського буття, певний аспект відносин його елементів. Це так чи інакше виражається в можливих моделях зовнішньоекономічної діяльності (табл. 1.1).

Таблиця 1.1.

Основні моделі розвитку зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД)

Кон'юктурна (зовнішньоторговельна) модель	Стратегічна (виробничо-інвестиційна) модель ЗЕД
Підключення до системи світогосподарських зв'язків на рівні сфери обігу	Зміцнення центру тяжіння співробітництва на інвестиційно-виробничу ланку відтворюваного процесу і
Спонтанне зіткнення з інтернаціональними витратами на окремих ринках	Орієнтація на інтернаціональні витрати виробництва
Формування товарних контингентів, виходячи з матеріальних та виробничих ресурсів	Новітні технології і сфери підприємницької діяльності (нові матеріали і джерела енергії, біоінженіринг, інформатика та ін.)
На міжнародному стику на основі взаємодоповнення економік (переважно загальний та частковий поділ праці). Зона малого бізнесу	Міжфірмовий стик суспільного поділу праці. Внутрішньофірмовий обмін на базі одиничного поділу праці
Товар-група, одиничні товари (об'єкти середнього та малого бізнесу)	Товар-програма і товар-об'єкт (об'єкти міжнародного товарного обігу)
Використання загально визнаних у світовій практиці методів та прийомів конкурентної боротьби	Формування стратегічного кодексу (правил) зовнішньоекономічної діяльності
Забезпечення поточної, мінімальної збалансованості, подолання диспропорцій. Бюджетна ефективність	Довгостроковий стратегічний ефект як критерій ефективності
Підготовка фахівців у галузі зовнішньої торгівлі	Підготовка фахівців у галузі світогосподарської стратегії і її прогнозування
Суб'єкти світогосподарського спілкування: середні та дрібні фірми, малі підприємства (суб'єкти малого бізнесу)	Суб'єкти світогосподарського спілкування: організаційно-економічна структура за участю державних інститутів, територіально-виробничі комплекси, виробничо-комерційні агломерації, консорціуми, концерни

Ефективність господарської діяльності українських підприємців у межах правової системи України залежить від ступеня досконалості регулювання та ліберальності законодавства. Через це зростає значення правового регулювання питань функціонування різних суб'єктів ЗЕД.

Зовнішньоекономічна діяльність регулюється низкою нормативно-правових актів: законами України "Про зовнішньоекономічну діяльність", "Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті", "Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності", "Про операції з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах", "Про режим іноземного інвестування", "Про інвестиційну діяльність" та іншими.

Керівники та фахівці, приймаючи рішення щодо ЗЕД, керуються рядом принципів, що декларуються у спеціальних документах або є нормою та звичаєм. На міжнародному рівні повний перелік принципів організації міжнародних економічних відносин міститься в "Хартії економічних прав і обов'язків держав", ухваленій IV спеціальною сесією Генеральної Асамблеї ООН у 1974 році. Принципи включають: суверенітет, територіальну цілісність, політичну незалежність держав, суверенну рівність, ненапад і невтручання, взаємну вигоду, мирне співіснування, рівноправність і самовизначення народів, мирне врегулювання спорів, усунення несправедливості від застосування сили, сумлінне виконання міжнародних зобов'язань, права людини, відсутність прагнення до гегемонії, сприяння соціальній справедливості, міжнародну співпрацю задля розвитку, вільний доступ до морів.

Значна частина міжнародних принципів ЗЕД діє в межах інтеграційних об'єднань. Наприклад, принципи ЗЕД у Європейському Союзі містяться в Білій книзі (1985 р.) і включають: контроль та оформлення товарів на кордонах, свободу пересування осіб для праці чи проживання, уніфікацію технічних норм і стандартів, відкриття споживчих ринків, лібералізацію

фінансових і транспортних послуг, поступове відкриття ринку інформаційних послуг, сприяння промисловій співпраці, усунення фіскальних бар'єрів.

На національному рівні принципи ЗЕД закріплюються в законодавчих актах відповідних країн. В Україні, згідно зі ст. 2 Закону "Про зовнішньоекономічну діяльність", суб'єкти господарювання керуються такими принципами: суверенітет у здійсненні ЗЕД, свобода ЗЕД, юридична рівність і недискримінація, верховенство закону, захист інтересів суб'єктів ЗЕД, еквівалентність обміну, неприпустимість демпінгу при ввезенні та вивезенні товарів.

Основні суб'єкти та види ЗЕД. Право суб'єктів господарювання на здійснення ЗЕД

До основних суб'єктів ЗЕД відносяться (рис. 1.1):

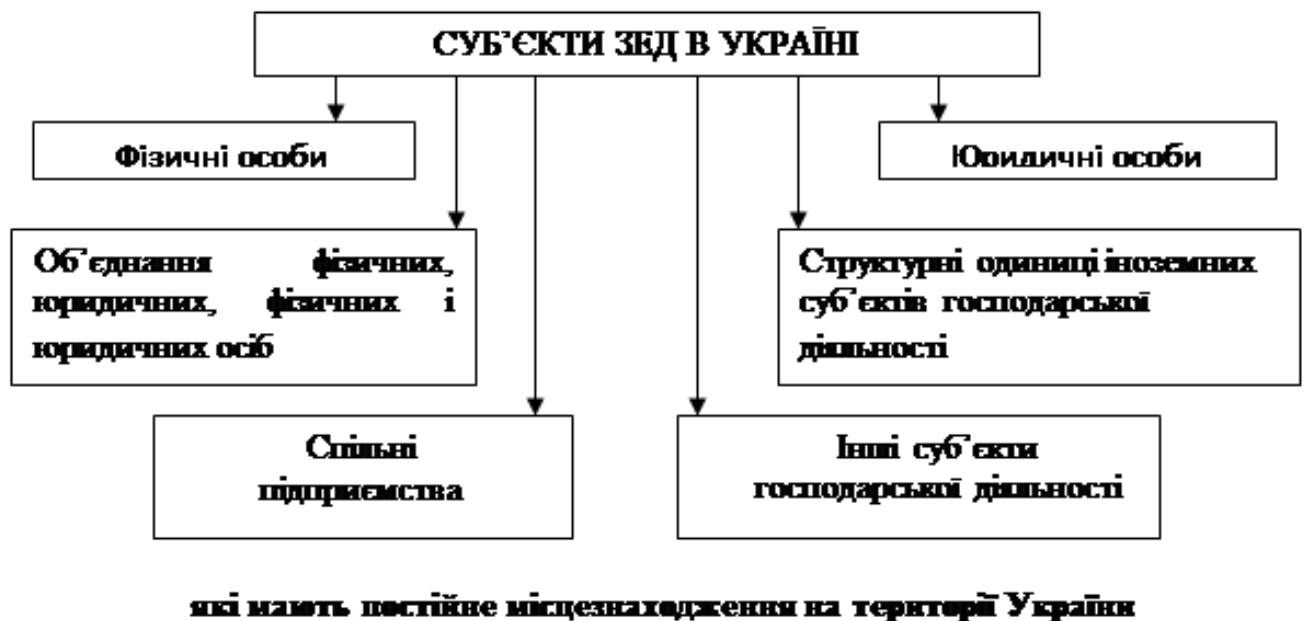

Рис. 1.1. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності в Україні

— Індивіди, які є громадянами України, іноземцями чи апатридами, мають цивільну правоздатність і дієздатність згідно з українським законодавством та постійно проживають на території України.

— Юридичні особи, зареєстровані в Україні, місцезнаходження яких розташоване на її території.

— Об'єднання фізичних та юридичних осіб, не визнані юридичними особами за законами України, але які мають постійне місцезнаходження в Україні та не заборонені для ведення господарської діяльності.

— Структурні підрозділи суб'єктів господарювання, не визнані юридичними особами за законами України (філії, відділення тощо), які все ж таки мають постійне місцезнаходження на українській території.

— Інші суб'єкти господарювання, передбачені законами України.

Відповідно до чинного законодавства, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності можуть здійснювати:

— Експорт та імпорт товарів, капіталів і робочої сили.

— Надання послуг іноземним суб'єктам господарювання, включно з виробництвом, транспортно-експедиторськими, страховими, консалтинговими, маркетинговими, експортними, посередницькими, брокерськими, юридичними, туристичними та іншими послугами, а також отримання таких послуг від іноземців.

— Наукове, науково-технічне, науково-виробниче, виробниче, навчальне та інше співробітництво з іноземними суб'єктами господарювання; комерційне навчання та підготовка фахівців.

— Міжнародні фінансові операції та операції з цінними паперами у визначених законами України випадках.

— Кредитні та розрахункові операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарювання.

— Створення банків, кредитних та страхових установ за кордоном; створення таких установ іноземцями в Україні у визначених законом випадках.

— Спільну підприємницьку діяльність з іноземними суб'єктами, включаючи створення спільних підприємств різних видів і форм, спільні господарські операції та спільне володіння майном в Україні та за кордоном.

— Підприємницьку діяльність, пов'язану з наданням ліцензій, патентів, ноу-хау, торгових марок та інших нематеріальних об'єктів власності.

— Організацію та проведення виставок, аукціонів, торгів, конференцій, симпозіумів, семінарів та інших подібних заходів на комерційній основі.

— Організацію та здійснення оптової, консигнаційної та роздрібною торгівлі за іноземну валюту у передбачених українським законодавством випадках.

— Товарообмінні (бартерні) операції та іншу діяльність, побудовану на формах зустрічної торгівлі.

— Орендні, включаючи лізингові, операції.

— Операції з придбання, продажу та обміну валюти.

— Роботи на контрактній основі з іноземними суб'єктами господарювання як на території України, так і за кордоном.

— Роботу іноземних фізичних осіб на контрактній платній основі із суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

Законодавство України передбачає ряд вимог для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Всі суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності мають право здійснювати цю діяльність. Право на зовнішньоекономічну діяльність у фізичної особи виникає з моменту набуття нею цивільної дієздатності. Юридичні особи отримують це право згідно зі своїми установчими документами з моменту набуття статусу юридичної особи. Підприємці отримують право на зовнішньоекономічну діяльність після державної реєстрації як учасників.

Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності мають право володіти, користуватися і розпоряджатися активами, майном і немайновими правами, отриманими від цієї діяльності. Вилучення результатів зовнішньоекономічної діяльності у власника без його згоди заборонено, крім випадків, передбачених українським законодавством. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності України мають право відкривати представництва в інших країнах та брати участь у міжнародних економічних організаціях.

Іноземні суб'єкти господарювання мають право відкривати представництва в Україні та здійснювати операції з українською продукцією. Для іноземних суб'єктів господарювання застосовуються режими найбільшого сприяння, національний та спеціальний правові режими. Режим найбільшого сприяння означає, що іноземці мають ті ж права, пільги та привілеї, що й суб'єкти господарювання інших держав. Національний режим забезпечує іноземним суб'єктам ті ж права та обов'язки, що й суб'єктам господарювання України. Спеціальний режим застосовується до спеціальних економічних зон, митних союзів та інших спеціальних режимів, визначених міжнародними договорами України.

Термін "справедливий та недискримінаційний режим" інколи використовується міжнародними економічними організаціями системи ООН, проте він не має чіткого визначення і застосовується для нагадування про необхідність справедливості в економічній сфері.

1.3. Регулювання ЗЕД в Україні

Об'єктивною підставою для регулювання зовнішньоекономічної діяльності є потенційна суперечність між інтересами суб'єктів ЗЕД (зокрема, прагненням максимізувати прибуток) та суспільними інтересами, а відтак - необхідність забезпечити баланс цих інтересів за допомогою правових механізмів.

Згідно зі ст. 7 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність", регулювання ЗЕД в Україні здійснюється на засадах, визначених у ст. 2 цього Закону, з метою:

забезпечити збалансованість економіки та рівновагу внутрішнього ринку України;

стимулювати прогресивні структурні зміни в економіці, включно із зовнішньоекономічними зв'язками суб'єктів ЗЕД України;

створити максимально сприятливі умови для інтеграції економіки України у світовий поділ праці та наближення її до ринкових структур розвинених зарубіжних країн.

Регулювання ЗЕД в Україні здійснюється:

- а) Україною як державою через її органи в межах їхньої компетенції;
- б) недержавними органами економічного управління (товарними, фондовими, валютними біржами, торгово-промисловими палатами, асоціаціями, спілками та іншими кооперативними організаціями), що діють згідно зі статутними документами;
- в) самими суб'єктами ЗЕД на підставі відповідних координаційних угод між ними.

Таким чином, залежно від суб'єкта регулювання розрізняють державне та недержавне регулювання ЗЕД.

Регулювання ЗЕД в Україні здійснюється за допомогою низки засобів, а саме:

- законів України;
- передбачених законами актів тарифного й нетарифного регулювання, що видаються державними органами в межах компетенції;
- економічних заходів оперативного регулювання (валютно-фінансового, кредитного тощо) в межах законів;
- рішень недержавних органів управління економікою, прийнятих відповідно до статутів у межах законів;
- угод між суб'єктами ЗЕД, які не суперечать законам України.

Перелік засобів регулювання ЗЕД є вичерпним. Заборонено регулювати ЗЕД актами державних і недержавних органів, прямо не передбаченими законом.

Стаття 7 Закону "Про ЗЕД" закріплює засади, які забезпечують відповідність регулювання ЗЕД правовому господарському порядку в Україні. Однак для повноцінної участі України у світових економічних процесах таке регулювання має відповідати і світовому економічному правопорядку. Міжнародною організацією, що розробляє глобальні правила торгівлі між країнами та забезпечує її розвиток і передбачуваність, є Світова організація торгівлі (СОТ).

Наразі СОТ налічує 149 країн-членів, на частку яких припадає понад 95% обсягів світової торгівлі. Ключовою умовою членства є відповідність національного законодавства принципам та нормам угод СОТ, спрямованим на створення безпечного й передбачуваного міжнародного торговельного середовища для кожного члена, подальшу лібералізацію торгівлі, сприяння економічному зростанню. Оскільки Україна взяла на себе зобов'язання гармонізувати законодавство з вимогами СОТ, дотримання принципів цієї організації виступає системною вимогою до регулювання (передусім державного) ЗЕД.

Державне регулювання ЗЕД здійснюють Верховна Рада, Кабінет Міністрів, Національний банк, Міністерство економіки, Митна служба та інші органи згідно з їхньою компетенцією, визначеною у ст. 9 Закону "Про ЗЕД".

Рис. 1.2 Система органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні

Найвищим органом, який здійснює державне регулювання ЗЕД, є Верховна Рада України. До її повноважень належать: ухвалення законів з питань ЗЕД; визначення засад зовнішньої політики; надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів України та їх денонсація. Виключно законами України визначаються, зокрема: статус іноземців, засади зовнішніх зносин, ЗЕД, митної справи, система оподаткування, статус валют, порядок утворення вільних та інших спецзон.

Кабінет Міністрів забезпечує здійснення зовнішньої політики; фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики; організовує і забезпечує ЗЕД України, митну справу; спрямовує і координує роботу органів виконавчої влади у сфері ЗЕД; укладає міжурядові договори з питань ЗЕД; вводить режим ліцензування та квотування експорту/імпорту за поданням Мінекономіки; забезпечує виконання рішень РБ ООН з питань ЗЕД.

Нацбанк представляє інтереси України в центробанках інших держав та міжнародних фінустановах; здійснює валютне регулювання, визначає порядок валютних операцій, валютний контроль; забезпечує накопичення та операції з золотовалютними резервами й банківметалами.

Функції центрального органу виконавчої влади у сфері ЗЕД спочатку виконувало МЗЕЗТорг, потім ці повноваження були передані Мінекономіки. Згідно з Положенням про Мінекономіки, воно:

а) забезпечує реалізацію державної зовнішньоекономічної політики, розробляє концепцію та стратегію розвитку зовнішньоекономічного потенціалу, механізми державного регулювання зовнішніх економічних зв'язків; аналізує стан товарних ринків та вплив світових ринків; проводить моніторинг розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, розробляє заходи щодо розвитку експорту/імпорту, рекомендації для галузей з урахуванням кон'юнктури світового ринку; бере участь у складанні зовнішньоторговельного та платіжного балансів;

б) здійснює ліцензування зовнішньоекономічних операцій; визначає рівень індикативних цін; застосовує спецсанкції до суб'єктів ЗЕД; реєструє представництва іноземних суб'єктів; регулює українські інвестиції за кордон у негрошовій формі.

Органи держрегулювання ЗЕД можуть створювати територіальні підрозділи, якщо це передбачено їхньою компетенцією. Дії підрозділів не повинні суперечити нормативним актам місцевих рад.

Ліцензування зовнішньоекономічних операцій є адміністративним методом держрегулювання ЗЕД - комплексом дій органу виконавчої влади з надання дозволу суб'єкту ЗЕД на експорт/імпорт товарів. Воно регламентується в рамках СОТ для уникнення обмеження міжнародної торгівлі.

Порядок ліцензування встановлений ст. 16 Закону "Про ЗЕД" та наближений до вимог СОТ. Ліцензування здійснюється у формі автоматичного (дозвіл експорту/імпорту товарів без квот протягом періоду) та неавтоматичного (дозвіл з встановленими квотами).

Ліцензування запроваджується у разі порушення рівноваги на ринку; захисту життя, здоров'я, моралі, довкілля, безпеки; експорту/імпорту дорогоцінних металів; захисту виробника; необхідності України.

Рішення про ліцензування приймає КМУ за поданням Мінекономіки з визначенням товарів, періоду, квот. При захисті виробника рішення приймає Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі.

Ліцензії видає Мінекономіки та його територіальні органи на підставі заявок суб'єктів ЗЕД. При автоматичному ліцензуванні ліцензії видаються протягом 10 робочих днів, при неавтоматичному - до 30 днів.

РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЕКОНОМІЧНОГО ТА ГАЛУЗЕВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

2.1. Інтеграція України в ЄС: переваги та недоліки

Стратегічним напрямом зовнішньої політики України є інтеграція в ЄС, що дозволить країні поліпшити позиції у світовій господарській системі, забезпечити сталий економічний розвиток, підвищити рівень національної конкурентоспроможності, зайняти "нішу" у світовому політичному і культурному просторі, досягти високих соціальних стандартів.

Економічна інтеграція надає можливості використовувати фонди регіонального розвитку ЄС для прискорення виходу на рівень розвинених країн ЄС. Важливим кроком у розширенні європейської інтеграції України є підписання Угоди про асоціацію. Ключовою складовою нової угоди з ЄС є створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Основні економічні переваги Угоди про асоціацію: поліпшення умов експорту української продукції до ЄС через скасування мита та зменшення нетарифних бар'єрів у торгівлі сільгосппродукцією; прискорення темпів економічного зростання; збільшення кількості зайнятих; розширення доходів держбюджету; залучення прямих іноземних інвестицій; поліпшення ділового та інвестклімату для нацпідприємств.

Інтеграція до світової економіки розглядається як фактор забезпечення економічної ефективності та конкурентоспроможності. В процесі інтеграції до ЄС підприємства змушені ефективно використовувати ресурси, аналізувати середовище функціонування. Це призводить до їх постійного розвитку, зміни функцій, цілей, завдань, адаптації до мінливих умов.

Підтримання конкурентоспроможності вимагає постійних зусиль і цілеспрямованих стратегічних дій. Конкурентоспроможність об'єкта на одних

ринках не гарантує її на інших. Вона є результатом дії багатьох соціально-економічних чинників, а не спонтанним явищем.

Позитивними наслідками можуть бути: доступ до споживчого ринку 450 млн громадян ЄС (частка цих країн в українському експорті досягне 35%); зростання ролі України у зовнішньоекономічній сфері для ЄС; розвиток міграції, транспортної, енергетичної, телекомунікаційної інтеграції, дослідницького простору; нові інструменти захисту інвестицій; підтримка інтеграції до глобального ринку.

Негативні наслідки: погіршення конкурентних позицій в експорті товарів середньої технологічності через лібералізацію торгівлі; введення нетарифних бар'єрів, що обмежить доступ с/г продукції; транспортні проблеми через візовий режим; обмеження доступу робочої сили, зменшення валютних надходжень.

Перешкодою для членства України в ЄС залишається величезний розрив у рівні економічного розвитку - рівень життя в Україні становить близько 15% від середнього в ЄС.

Інтеграція України до ЄС - дуже важливий і складний процес, що призведе до розширення торговельних відносин, соціальної та економічної бази, поліпшення умов торгівлі, надання різних преференцій. Українське керівництво розглядає інтеграцію як одну з пріоритетних цілей через значні економічні переваги порівняно з негативними наслідками.

В сучасних умовах економічна безпека держави є головним елементом забезпечення стабільності та розвитку, про що йдеться в Конституції України. Економічна безпека потребує посиленої уваги з боку влади і науковців.

Економічна безпека включає 9 складових: виробничу, демографічну, енергетичну, зовнішньоекономічну, інвестиційно-інноваційну, макроекономічну, продовольчу, соціальну та фінансову безпеку.

На стан економічної безпеки впливає багато зовнішніх та внутрішніх чинників, що зумовлюють недостатній рівень її складових. Зовнішні загрози

виникають поза межами країни, внутрішні - безпосередньо всередині держави. Основні внутрішні та зовнішні загрози представлені на рис. 2.1.

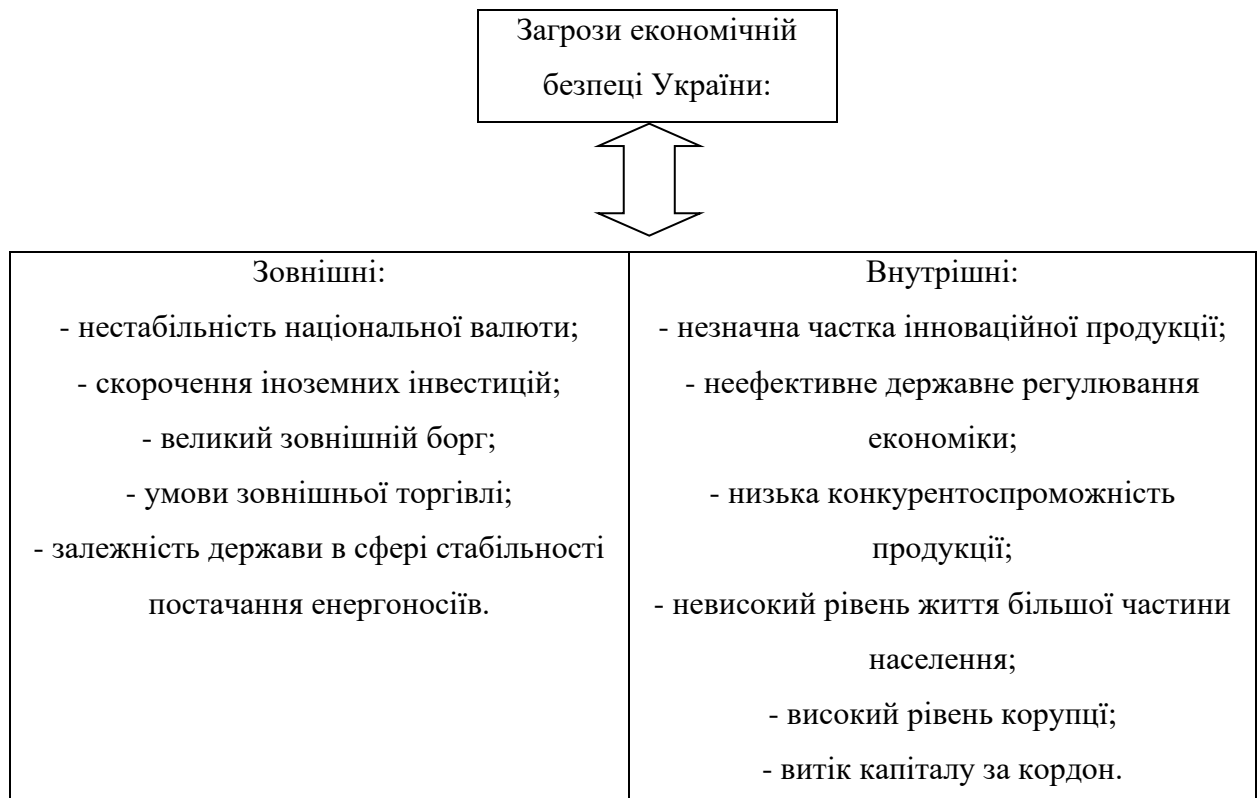

Рис. 2.1. Загрози економічній безпеці України

Майбутнє України, добробут і процвітання нації залежить також від національних інтересів країни, серед яких виділяють: забезпечення ефективного розвитку національної промисловості; створення самодостатньої, конкурентоспроможної, соціально спрямованої, потужної національної економіки; здійснення кардинальної модернізації виробництва та розвиток його наукомістких галузей; забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції; удосконалення товарної структури експорту й імпорту; захист національного ринку від несприятливої дії світової кон'юнктури та іноземної конкуренції; створення рівних соціальних та економічних можливостей для всіх громадян України; здобуття Україною належного місця у світовому поділі праці та міжнародній торгівлі, інтеграція у світове господарство; побудова економічних відносин з іншими країнами на засадах рівноправності та взаємовигідності; ефективне

використання Україною свого вигідного географічного положення для здійснення міжнародного транзиту та інші інтереси [18, с. 124].

Проте, у Концепції національної безпеки України запропоновано розглядати лише один національний інтерес, який стосується економічної безпеки України, – це створення самодостатньої соціально орієнтованої ринкової економіки.

На жаль, в Україні не сформована чітка, цілісна система національних економічних інтересів. Це є приводом для урядовців різних рівнів чинити різні дії, які не є інтересами держави. Для того, щоб уникнути таких явищ потрібно: створити відповідну нормативну базу, створити банк даних національних економічних інтересів, проводити моніторинг національних економічних інтересів, проводити моделювання національних економічних інтересів, забезпечити баланс національних економічних інтересів та їх взаємодію.

Отже, для підтримки належного рівня економічної безпеки України потрібна підтримка держави та її сприяння в економічній, соціальній та технологічній сферах. Основними напрямками державної політики у цих сферах є: контроль за використанням бюджетних коштів; недопущення монополізації галузей економіки; запобігання впливу робочої сили та інтелектуального капіталу; модернізація медичного обслуговування; збільшення експорту та зменшення імпорту; створення умов для збільшення науково-технологічного потенціалу.

Квотування сільськогосподарської продукції українських виробників та проблеми виходу на європейські ринки.

Зовнішня торгівля відіграє важливу роль в економіці України. Аналіз статистичних даних надав змогу констатувати про тенденцією останніх 5 років, яка полягає у скороченні виручки від експорту товарів та одночасному скороченні експорту агропромислової продукції. Проте, не дивлячись на загальний негативний тренд, експорт не агропромислової продукції скорочувався значно швидшими темпами ніж аграрний, а у

2017р. спостерігалось зростання експорту сільськогосподарської продукції. Так за 2017р. експорт сільськогосподарської продукції склав 17,8 млрд дол. США, що на 16% більше ніж за 2016 р. [21, с. 89]

Впровадження європейських норм дозволило вітчизняним суб'єктам господарювання отримати дозвіл на поставки в ЄС м'яса птиці, риби та рибопродуктів, меду, яєць і яйцепродуктів, молока і молочних продуктів, колагену, кишкової сировини, равликів, а також нехарчових продуктів тваринного походження – наприклад, пуху, пір'я та шкірсировини, технічного казеїну тощо. У «Звіті про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2017 р.» уточнено, що «290 українських виробників тваринної продукції вже пройшли процедури перевірки та отримали право на експорт продуктів тваринного походження до ЄС, з них – 110 виробники харчових продуктів тваринного походження» [13, с. 72].

Упродовж 2017 р. суттєво збільшився експорт сільськогосподарської продукції, зокрема за січень-вересень 2017р. збільшився на 24,3% порівняно з відповідним періодом 2016 р. і становив 13,07 млрд дол. У структурі експорту за січень – вересень 2017 р. найвагоміші позиції обіймають соняшникова олія – 24,8%, кукурудза – 18%, пшениця та суміш пшениці і жита – 14,45%, соя – 4,84%, ячмінь – 4,6% та насіння ріпаку – 4,6%. [58, с. 109]

За підсумками 2017 р. локомотивом нарощення аграрного експорту стало збільшення реалізації соняшникової олії на +16% (+597 млн дол.). Україна вже декілька років поспіль є світовим лідером з виробництва і експорту соняшникової олії. В той же час, експорт насіння і плодів олійних культур зріс на +525 млн дол. (де ключове місце займають ріпак і соєві боби), а експорт зернових культур – на +428 млн дол. (в основному за рахунок кукурудзи).

На тлі спадаючого обсягу загальної експортної виручки зростає частка сільськогосподарської продукції. За останні 5 років частка продукції АПК у структурі експортної виручки України зросла з 27% у 2013 році до 41% у 2017 р. Проте варто зазначити, що основу аграрного експорту все ще

становить експорт сировини, а саме продукція рослинного походження – пшениця, кукурудза, ячмінь та соєві боби. Частка цієї продукції в структурі становить порядку 55%.

Доречно вказати на значне зростання експорту окремих товарних позицій сільськогосподарської продукції порівняно з 2016 р. Так, бобових овочів, свіжих або охолоджених (на суму 20,9 млн дол.), масла вершкового та інших жирів, вироблених з молока (на 64,2 млн дол.), яловичини мороженої (на 34,1 млн дол.), абрикос, вишень, персиків, слив збільшився майже в 8,4 рази та становив 6,4 млн дол.

Водночас необхідно вказати, що додаткові квоти прискорять ліквідацію ввізних мит ЄС на певні промислові товари, як це передбачено Угодою про асоціацію. Щодо сільськогосподарської продукції, то Україна зможе безмитно експортувати до ЄС більші обсяги пшениці, кукурудзи, ячменю, вівса та ячмінних круп та гранул. Ця пропозиція, безумовно, створює можливості експорту без застосування мита більших обсягів перероблених помідорів, натурального меду та виноградних соків до ЄС.

Зауважимо, що розширення торгових преференцій для нашої країни є позитивом, адже сільськогосподарські товаровиробники зацікавлені у максимальному знятті ввізних мит. Однак Європейський Союз прискіпливо захищає свого аграрного товаровиробника: висунуто низку жорстких вимог до якості продукції, тому й процес збільшення квот на деякі групи товарів не означає збільшення їх експорту.

Українським виробникам сільськогосподарської продукції варто не чекати збільшення квот, а докладати зусиль до самостійного просування продукції на експорт. Після того, як товар чи бренд буде відомим та упізнаваним (цьому сприятиме аналіз ринків збуту країн ЄС, орієнтація на потреби кінцевого споживача, маркетинг продукції та ін.), можна збільшувати свою присутність на ринку сільськогосподарської продукції ЄС.

Формування інноваційної складової економічної безпеки України в умовах євроінтеграції.

На даному етапі в Україні відбуваються процеси адаптації економіки у європейський простір, і тому головною особливістю зміцнення економічної безпеки України є впровадження інновацій в умовах глобалізації для того, щоб бути конкурентоспроможною країною.

Значний внесок у розробку питань функціонування інноваційної економіки України у період глобалізації внесли такі зарубіжні, вітчизняні науковці та практики, як М. Гаман, В. Геєць, А. Гош, І. Касабова, Г. Кассель, О. Михайловська, Ф. Найта, А. Улюкаєв, М. Флемінг, та інші. Однак на сьогоднішній день залишаються нерозкритими питання пов'язані з перспективами розвитку інноваційної економіки України в європейському економічному просторі в умовах глобальних викликів.

Інноваційна економіка – економіка, яка розвивається на паритетному використанні наукових знань та інноваційних продуктів, готовності до їх практичної реалізації у різних сферах людської діяльності. [5, с. 67]

У наукових дослідженнях вітчизняних економістів переважає думка, що інноваційна економіка – це економіка заснована на знаннях та інформаційних технологіях. При цьому, передбачається, що головний ефект її полягає не просто у випуску високотехнологічної продукції, а в її продуктивному використанні в усіх сферах і галузях.

Глобалізація як визначальна тенденція виявляє, що інноваційна економіка у сучасному суспільстві стає визначною цінністю, адже інновації перетворились на важливий атрибут сучасного соціокультурного розвитку, виступають основним механізмом формування нових технологій, нових моделей поведінки, оновлення виробництва та організації знань, здійснення передумов для пошуку альтернативних шляхів розвитку країн, а також національної конкурентноздатності.

Основними тенденціями та змістом формування інноваційної економіки в Україні визначається адаптацією української економіки до економіки Європейського Союзу, що спрямовано на модернізацію суспільства та економіки у державах-членах. Це відповідає європейському вибору України та

визначає її інтеграцію у європейський освітній, науковий та технологічний простір з одночасним поширенням відповідних досягнень в науці, технологіях у Європі.

В Україні до сьогодні не сформовано науково обґрунтованої стратегії формування інноваційної економіки, яка б враховувала нагромаджений зарубіжний досвід формування інноваційних систем і була адаптована до українських реалій. Основною загрозою інвестиційній безпеці є недостатнє інвестування реального сектору економіки. Проблема зміцнення інвестиційної безпеки особливо актуальна для реалізації стратегії прискореного інноваційного зростання економіки, що має забезпечити розбудову ринкової економіки, соціальне спрямування глибокого соціально-технологічного реформування економіки, оновлення системи менеджменту в промисловості, освоєння нових видів діяльності у сфері послуг.

Однією з умов досягнення довготривалих позитивних темпів економічного розвитку як економічної безпеки країни в цілому, є активна інноваційна сфера діяльності. В основі інноваційного шляху розвитку інноваційної економіки України лежить цілеспрямований процес пошуку, підготовка свідомості, реалізації і комерціалізації науково-технічних нововведень, які дозволяють підвищити ефективність суспільного виробництва, покращити життєдіяльність суспільства та особистості, включаючи високий ступінь захищеності індивіда.

Однак проблема полягає в тому, що формування інноваційної економіки України у європейському просторі ускладнюється реалізацією найважливіших завдань таких як: технологічне оновлення традиційних галузей економіки і створення нових виробництв. Вирішення даних проблем не можливо здійснити без інтеграції в міжнародний економічний простір, а саме через процес вивчення і впровадження досвіду країн, які набули помітного інноваційного спрямування економіки.

Таким чином, підсумувавши вище сказане, можна цілком впевнено сказати, що перспективними напрямками на сучасному етапі України є

підтримка та розвиток найтісніших міжнародних зв'язків в науково-технічному співробітництві з європейськими країнами та країнами, що розвиваються. Розвиток формування інноваційної складової економічної безпеки України значно взаємопов'язан з співпрацею із міжнародною науково-технологічною діяльністю України, що є необхідним для досягнення стратегічних цілей, осучаснення науково-технологічного базису держави, посилення її інтеграційного потенціалу в світі.

Економічні перетворення, які відбуваються в Україні, мають на меті послідовну інтеграцію українських підприємств до системи міжнародних економічних зв'язків, з одного боку, та залучення іноземних підприємців до діяльності в Україні – з другого. Теоретична сутність основного завдання ефективного управління зовнішньоекономічним співробітництвом полягає в адаптації економіки кожної країни до системи світового господарства, а отже, і до процесів міжнародного поділу праці та міжнародної кооперації, що особливо актуально в умовах зростаючих тенденцій до глобалізації (регіональний і глобальний аспект ЗЕД). Виходячи із стратегічної мети зовнішньоекономічної політики України, основне завдання зовнішньоекономічного співробітництва полягає у адаптації управління на усіх рівнях до умов, стандартів та вимог стратегічного партнера, тобто ЄС. [20, с. 32]

Втім світова практика показує, що близько 85 % зовнішньоекономічних операцій здійснюють підприємства, фірми, організації, а 15 % - міністерства, відомства, союзи підприємців. Тому цілком правомірним та необхідним є розробка практичних аспектів вдосконалення менеджменту зовнішньоекономічними зв'язками на рівні підприємств в контексті євроекономічної інтеграції України.

Курс на європейську інтеграцію є природним наслідком здобуття Україною незалежності. Його витoki — в історії нашого народу й у свідомленні права жити в демократичній, економічно розвинутій, соціально орієнтованій країні. Його мета — створення шляхом масштабних внутрішніх

перетворень умов для входження до спільноти європейських розвинутих країн. Сьогодні цей курс є домінантою внутрішньої та зовнішньої державної політики.

Переходячи до вивчення практики зовнішньоекономічного співробітництва України з країнами ЄС, зазначимо, що Європейський Союз відкрив свій ринок для України в квітні 2014 року. Тоді Рада ЄС зменшила або скасувала митні тарифи на товари українського походження в односторонньому порядку. З січня 2016 р. торгові преференції замінила Угода про зону вільної торгівлі. Україна і ЄС вже більше трьох років торгують в «особливому» режимі. Так, і в 2016 р. Європейський Союз продовжував зміцнювати свої позиції ключового торговельного партнера України. Протягом 2016 р. двостороння торгівля між Україною та ЄС зростала (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Зовнішня торгівля товарами та послугами України з ЄС у 2016 р.

	2016	2015	2016/2015	
			млн. США	%
ЗТО всього по Україні	90547,5	89231,3	1316,2	101,5
ЗТО з ЄС	35923,2	33243,1	2680,1	108,1
Питома вага в загальному обсязі, %	39,7	37,2		+2,5
Експорт всього з України	45994,2	46647,9	-653,7	98,6
Експорт до ЄС	16448,5	15287,1	1161,4	107,6
Питома вага в загальному обсязі, %	35,8	32,7		+3,1
Імпорт всього до України	44553,3	42583,4	1969,9	104,6
Імпорт з ЄС	19474,6	17956,1	1518,9	108,5
Питома вага в загальному обсязі	43,7	42,2		+1,5
Сальдо всього по Україні	+1440,9	+4064,5	-2623,6	
Сальдо з ЄС	-3026,1	-20668,9	-357,2	

За рік загальний обсяг торгівлі товарами та послугами між Україною та ЄС склав 35 923,2 млн. дол. США, з яких 30 635,2 млн. дол. США припало на торгівлю товарами, а 5 287,5 – на торгівлю послугами. У порівнянні з 2015 р. загальний обсяг торгівлі товарами та послугами між Україною та ЄС склав 108,1%. Експорт товарів та послуг до країн ЄС у 2016 р. склав 16 448,5 млн. дол. США, імпорт – на 19 474,6 млн. дол. США у двосторонній торгівлі.

Найбільше зростання українського експорту до ЄС спостерігалось по наступних окремих категоріях товарів (рис. 2.2).

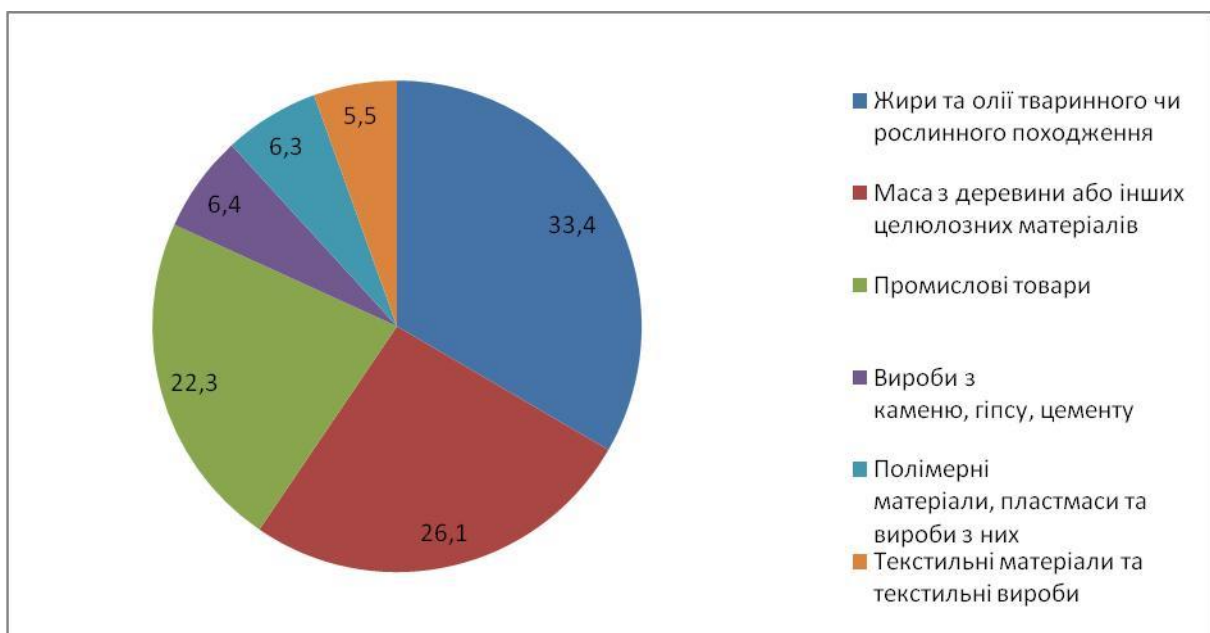

Рис. 2.2 Експорт товарів до ЄС, 2016 р.

За наведеними даними бачимо, що найбільше Україна експортувала до ЄС жирів та олії тваринного чи рослинного походження, а також маси з деревини або інших целюлозних матеріалів, промислові товари. Основними категоріями товарів, які імпортувалися з ЄС протягом 2016р, були:

- механічні та електричні машини;
- продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості;
- мінеральні продукти;
- транспортні засоби та пов'язані з ним устаткування та пристрої;

- полімери і пластмаси;
- готові харчові продукти;
- а також недорогоцінні метали та вироби з них.

Обсяг торгівлі послугами між Україною та ЄС у 2016 році становив 35,4% від загального обсягу торгівлі послугами України. Протягом звітного періоду обсяг експорту українських послуг у країни-члени ЄС зріс порівняно з 2015 роком на 3,2%, а обсяг імпорту послуг з ЄС скоротився на 10,69%. [24, с. 71-72]

Головними імпортерами українських послуг у 2016 р. стали Великобританія, Німеччина, Кіпр та Польща. Основними європейськими експортерами послуг в Україну були Німеччина, Великобританія, Кіпр та Польща.

2.2. Особливості зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств в умовах євроінтеграції

Рушійною силою світового економічного розвитку є поглиблення міжнародної економічної інтеграції. Інтеграція передбачає усунення дискримінаційних бар'єрів між національними економіками. Це процес формування оптимальної структури світового господарства та ефективних координаційних механізмів об'єднання економік, що сприяє їх зближенню.

Географічна близькість до ЄС, спільне історичне коріння та прагнення розвивати політичні, економічні й кооперативні зв'язки з країнами Євросоюзу зумовлюють євроінтеграційний вектор України. Активізація зовнішньоекономічної діяльності підприємств і країни загалом посилює передумови для євроінтеграції, перетворюючи її на стратегічне завдання

державного рівня, реалізація якого неможлива без активної міжнародної співпраці та державного регулювання ЗЕД.

Аналіз підходів до визначення поняття "зовнішньоекономічна діяльність" дозволяє зробити висновок, що ЗЕД здійснюється переважно на мікрорівні, де підприємство є ключовим суб'єктом. Саме на підприємствах відбувається виробництво продукції, надання послуг, безпосередня взаємодія працівників із засобами виробництва, матеріалізуються стимули та відповідальність за ефективне використання ресурсів.

Вихід підприємств на зовнішні ринки сприяє адаптації національної економіки до світогосподарської системи, формуванню відкритої економіки, де суб'єкти господарювання прагнуть реалізувати порівняльні та конкурентні переваги в міжнародному поділі праці. Проте динамічність ринкового середовища обумовлює складність здійснення ЗЕД товаровиробниками.

Глобалізація та диверсифікація міжнародних ринків збуту вітчизняної продукції вимагають більш прискіпливого ставлення товаровиробників до процесів міжнародної співпраці та інтеграції. Глобалізація суттєво впливає на економічні, політичні й соціокультурні аспекти життєдіяльності країни, особливо помітно для України, що цілеспрямовано рухається євроінтеграційним шляхом. Країни з високим рівнем інтеграції характеризуються швидшими темпами економічного зростання та вищим рівнем життя, що створює передумови для розвитку демократії, захисту довкілля та поліпшення умов праці.

Правовим підґрунтям відносин України з ЄС є Угода про асоціацію 2015 року та Угода про зону вільної торгівлі з 2016 року. Вони покликані посилити торговельно-економічні зв'язки, забезпечити поетапну інтеграцію економіки України до внутрішнього ринку ЄС через лібералізацію товарної та послугної торгівлі, адаптацію вітчизняного законодавства до європейських стандартів задля вільного руху товарів, послуг, робочої сили та капіталів.

На 2017 рік визначено сім пріоритетних напрямів співпраці з ЄС: енергетика, торгівля й інвестиції, юстиція, наближення законодавства,

екологія, транспорт, транскордонне співробітництво, а також науково-технологічна та космічна сфера.

Європейська інтеграція для України - це шлях до технологічної модернізації виробництва, опанування високих технологій, подолання технологічного відставання, створення нових робочих місць, залучення інвестицій, переходу від індустріальної до інноваційної, знаннєвої економіки, підвищення конкурентоспроможності продукції на світових ринках. Активізація євроінтеграції також забезпечує тісну співпрацю у врегулюванні конфліктів та протидії новим загрозам міжнародній безпеці.

Основні переваги для України від зони вільної торгівлі та інтеграції з ЄС: вихід на єдиний зовнішній ринок ЄС; зростання експорту товарів і послуг, набуття статусу ключового торгового партнера та лідера з постачання продовольства до ЄС; торговельні преференції від ЄС; стійкість політичної системи, гармонізація національного законодавства із європейським; розвиток малого та середнього бізнесу; підвищення конкурентоспроможності продукції через впровадження стандартів ЄС; отримання виробниками знань та досвіду виходу на світовий ринок, що зменшує залежність лише від внутрішнього.

Статистичні дані свідчать про постійне зростання українського експорту товарів та послуг до країн ЄС, обумовлене поглибленням інтеграційних процесів. Динаміка зміни географічної структури експорту товарів та послуг показує зменшення експорту до країн СНД на 2,6% та збільшення обсягу експортованих товарів та послуг до країн ЄС на 2,4% (рис. 2.4).

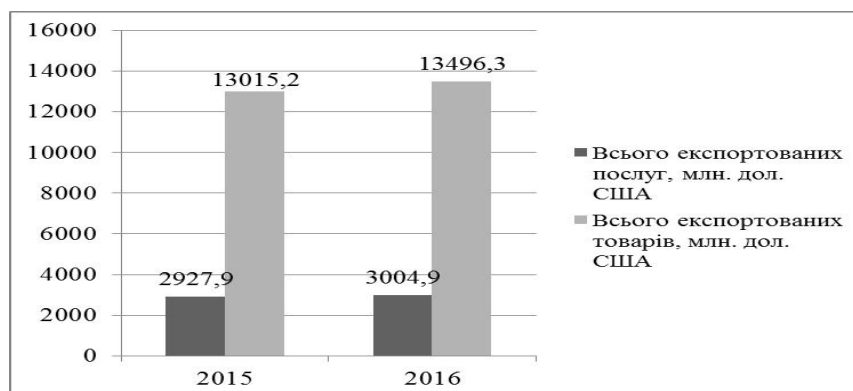

Рис. 2.3 Експорт товарів та послуг до країн ЄС з 2015 по 2016 рр.

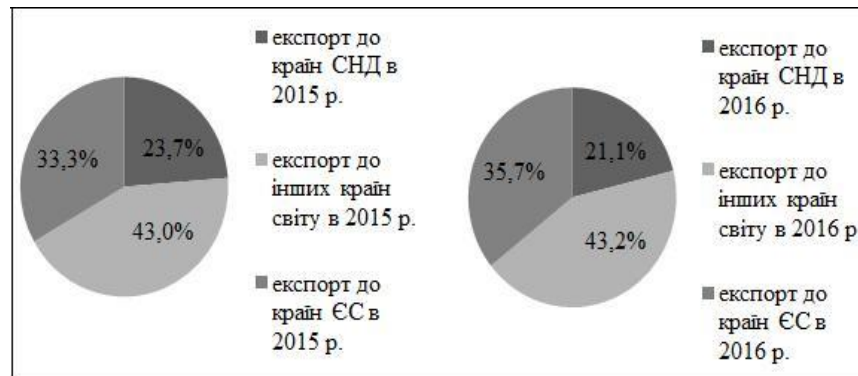

Рис. 2.4 Географічна структура експорту товарів та послуг України в 2015 та 2016 рр.

Розвиток та вдосконалення міжнародної економічної інтеграції є рушійною силою світової економіки. Інтеграція як процес включає заходи, спрямовані на усунення дискримінації між національними економіками. Інтеграція означає створення оптимальної структури міжнародної економіки та ефективне функціонування координаційних механізмів об'єднання. Це процес економічного співробітництва, який сприяє зближенню економічних механізмів.

Наміри України щодо євроінтеграції зумовлені географічною близькістю Європейського Союзу та спільною історією, що сприяє формуванню відносин у сферах політики, економіки, покращення співробітництва між Україною та країнами ЄС. Здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємств і країни в цілому лише посилює передумови для євроінтеграції. Тому зовнішньоекономічна діяльність стає стратегічним завданням на рівні держави. Вирішення цього завдання неможливе без ініціативної участі держави у міжнародній співпраці та економічного регулювання урядом зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств.

Аналіз підходів до визначення терміна «зовнішньоекономічна діяльність» дає змогу зробити висновок, що ЗЕД ведеться переважно на

мікроекономічному рівні. Тому підприємство є одним з головних суб'єктів ЗЕД. На цій центральній ланці здійснюються виробництво продукції, надання послуг, відбувається безпосередній зв'язок працівників із засобами виробництва, знаходять прямий прояв стимули та відповідальність за ефективне використання ресурсів.

Під час виходу підприємства на зовнішні ринки національна економіка швидше пристосовується до системи світових господарських відносин, формується економіка відкритого типу, де суб'єкти господарювання прагнуть реалізувати порівняльні та конкурентні переваги під час міжнародного розподілу праці, а також знайти практичне втілення на міжнародній арені. Однак динамічні умови формування ринкових відносин і плинність зовнішнього середовища обумовлюють складність здійснення ЗЕД товаровиробниками.

Необхідність товаровиробників більш прискіпливо ставитися до здійснення зовнішньоекономічної діяльності, процесу міжнародної співпраці та інтеграції викликана процесами глобалізації та диверсифікації міжнародних ринків вітчизняної продукції. Глобалізація істотно впливає на економічні, політичні та соціокультурні аспекти життєдіяльності країни. Ці наслідки особливо відчутні для України, яка ініціативно та цілеспрямовано рухається до євроінтеграції. Країни, що досягли інтеграції, характеризуються швидшими темпами зростання економіки та рівнем життя населення, що створює передумови для розвитку демократії, захисту навколишнього середовища та поліпшення умов праці.

Чинною правовою основою відносин між Україною та ЄС є Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 30 листопада 2015 р., яка запроваджує умови для посилення економічних та торговельних відносин, що ведуть до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС. Іншим важливим кроком на шляху до євроінтеграції стала Угода про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС, що набула чинності 1 червня 2016 р. Вона покликана зменшити й скасувати тарифи на товари, забезпечити лібералізацію

торгівлі, а також адаптацію українського законодавства до законодавства ЄС для забезпечення вільного переміщення товарів і послуг між країнами та двостороннього рівного ставлення до підприємств і товарів на території України та ЄС.

Зона вільної торгівлі передбачає лібералізацію у трьох галузях: торгівлі, руху робочої сили та капіталів. Її особливістю є комплексна програма приведення регуляторних норм України до стандартів ЄС. Це повинно сприяти скасуванню торговельних бар'єрів, не пов'язаних із тарифною політикою, та можливості доступу до ринків один одного. Головною метою укладення угоди є забезпечення поетапного входження економіки України до єдиного ринку ЄС.

2.3. Тенденції та перспективи розвитку підприємництва в умовах євроінтеграції. Оцінка підприємства ООО «Полікс Груп Солюшнс»

Попередньою умовою підвищення конкурентоспроможності економіки України є забезпечення розвитку підприємництва. Це зокрема стає можливим завдяки створенню сприятливих умов для ведення бізнесу, розвитку зовнішньоекономічних відносин та функціонуванню розвиненої інфраструктури підприємництва як в країні в цілому, так і в окремих регіонах з урахуванням специфіки їх розвитку. Інфраструктура підприємництва відіграє значну роль, оскільки сприяє формуванню організаційно-економічного процесу для стимулювання підприємницької діяльності, створює умови для швидкої адаптації підприємств малого, середнього та крупного бізнесу до змін зовнішнього середовища.

Взаємне відкриття ринків в умовах створення зони вільної торгівлі з Європейським Союзом призводить до того, що переважна більшість суб'єктів малого та середнього бізнесу прагне до посилення захисту від іноземних конкурентів на внутрішніх ринках, та пошуку «провідників» на зовнішніх. Це ж саме стосується європейських підприємств та підприємців,

оскільки для більшості з них Україна хоча і виступає перспективним ринком випуску продукції, однак є значною мірою «не знайомою» та «небезпечною» в частині ведення ЗЕД. Все це обумовлює необхідність приділення особливої уваги інститутам інфраструктури економічної безпеки підприємницької діяльності. Основні положення щодо цього питання глибоко досліджені Т.Г. Васильцівим, яким окреслено сукупність заходів та інструментів удосконалення інституціонального базису економічної безпеки підприємництва за напрямками:

- інформаційним (запровадження моніторингу рівня економічної безпеки підприємництва;
- створення і розвиток агентств та інформаційно-аналітичних організацій з безпеки;
- дослідження якісних характеристик бізнес-середовища);
- прийняття стратегічних рішень (покращення методичного забезпечення розробки стратегій та програм;
- удосконалення нормативно-правової бази економічної безпеки підприємництва;
- підвищення ефективності контрольної та податкової політики);
- мотиваційним (розширення розбудови інституціональної інфраструктури підприємництва в умовах євроінтеграції соціально-економічні проблеми сучасного періоду України можливостей і повноважень органів місцевої влади, асоціативних підприємницьких структур;
- зміцнення партнерства держави і бізнесу;
- розвиток галузевих, територіальних мереж страхових, гарантійних, фондів, кредитної кооперації, центрів передачі технологій, інфраструктури інноваційного підприємництва). [62, с. 29]

Окрім цього, на особливу увагу в контексті інтеграційних процесів потребує спрямування елементів інфраструктури підприємництва на міжнародне та міжрегіональне співробітництво. Хоча в деяких областях України, де спостерігається зацікавленість певного іноземного бізнесу,

створені двосторонні палати (українсько-французька, українсько-італійська, американська тощо), функціонують представники економік країн ЄС, Японії, Китаю, Турції, діють міжнародні коопераційні бюро та агенції, підтримка бізнесу з питань співробітництва з торговими партнерами з інших країн, зокрема в умовах створення зони вільної торгівлі, залишається недостатньою. Це пов'язано з відсутністю чіткої методології формування та управління функціонуванням національної і регіональних систем інфраструктурного забезпечення підприємництва, не розробленістю алгоритмів її модернізації в умовах інтеграції, недосконалістю показників оцінювання елементів інфраструктури тощо. Ці аргументи обумовлюють наявність достатньої кількості проблемних питань подальшого розвитку інфраструктури підприємництва та потребують нагального вирішення.

Ще одне проблемне питання пов'язане з відсутністю практики та досвіду у вирішенні міжнародних торгових суперечок за участі інститутів інфраструктури підприємництва. Це, зокрема, стосується захисту інтересів українського бізнесу у Світовій організації торгівлі (СОТ). Зі вступом України до СОТ у підприємств-членів з'явилася можливість отримувати інформацію про торгово-політичні норми ведення бізнесу, навчатися практиці виконання угод СОТ.

У свою чергу, українські представники інфраструктури підприємництва можуть брати участь у роботі інших європейських елементів щодо розроблення міжнародних стандартів, формувати коаліції з усунення тарифних та нетарифних меж у країни експорту, брати участь у вирішенні торгових чвар та у роботі центрів нотифікації. Наприклад, українські бізнес-асоціації мають формувати позицію країни в усіх аспектах функціонування СОТ. Вочевидь, за умови пасивності бізнес-асоціацій представники виконавчої влади країни будуть самі формувати такий попит, виходячи з власних уявлень про інтереси бізнесу та суспільства та їх баланс або й не враховуючи ці інтереси, оскільки вони не є чітко визначеними. Однак активні бізнес-асоціації можуть змінити ситуацію, змусивши державу враховувати

реальні інтереси бізнесу при формуванні позиції України на міжнародній арені. Також бізнес-асоціації за рахунок акумуляції інтелектуальних та інших ресурсів своїх членів у рамках СОТ виступають для них як інформаційні центри. [41, с. 102]

Також важливим інструментом в інфраструктурному забезпеченні підприємництва на ринках ЄС є просування з урахуванням соціально-ментальних особливостей населення кожної країни. На значну увагу заслуговує необхідність трансформації філософії ведення бізнесу, а саме освоєння культури європейського підприємництва, набуття не звичних для слов'янської ментальності підприємницьких та управлінських навичок, методів просування продукції, які істотно відрізняються від українських стандартів як за методологією, так і за історико-культурними традиціями. Враховуючи різницю в сприйнятті продукції на ринках України та ЄС, цю функцію має виконувати інфраструктурний елемент саме тієї країни, в яку передбачається експорт.

Оцінка менеджменту зовнішньоекономічною діяльністю ООО «Полікс Груп Солюшнс».

ООО «Полікс Груп Солюшнс» розташовано у місті Дніпро і займає вигідну територіальну позицію. Компанія успішно працює на ринку України з 2007 року, обравши початковим напрямком своєї діяльності імпорту поліолефінів. З перших днів заснування компанія прагне до формування динамічного бізнесу і створення взаємовигідних довгострокових партнерських відносин з клієнтами.

Зарекомендувавши себе відповідальним партнером і надійним постачальником сировини, компанія стає офіційним дистриб'ютором визнаних у світі виробників полістиролу, поліетилену і поліпропілену, таких як:

- Tisza Chemical Group Lmd., Венгрія;
- LG Chem, Ltd Юж.Корея;
- Petkim Petrokimya Holding A.S, Турція;
- Reliance Industries Limited, Індія;

- Rompetrol Petrochemicals S.R.L. Румунія;
- Sabic Sales Europe B.V., Нідерланди;
- Slovnaft Petrochemicals, s.r.o., Словачія;
- Unipetrol RPA, s.r.o., Чехія;
- Basell Sales Marketing Company B.V.

Наступним кроком у розвитку фірми стає успішне освоєння ринку нетканих матеріалів. З 2012 року компанія Polix є імпортером і постачальником таких сучасних високоякісних матеріалів, як спанбонд (Spanbond), SMS, SMMS, ламінований спанбонд, спанлейс.

Неткані матеріали компанії використовуються у:

- у сільському господарстві (сучасні матеріали з нетканого поліпропіленового полотна, створені за технологією "спанбонд", активно використовуються для догляду за рослинами садівниками, агрономами, фермерськими господарствами та великими агрофірмами);
- у меблевій і легкій промисловості (застосовується в якості каркасного і декоративного матеріалу і замінює флізелін та інші тканини завдяки своїй міцності, легкості крою, дешевизні і довговічності);
- у будівництві (застосування спанбонду дозволяє створити максимально комфортний мікроклімат в приміщеннях, забезпечити довговічність елементів будівлі, оптимізувати рівень витрат на енергоносії);
- а також інше (для виготовлення одноразового одягу, чохлів, сумок, а матеріал Полікс Профі Фільтр розроблений спеціально для виробництва захисних масок і фільтрів різного призначення).

Досліджуване підприємство має лінійну організаційну структуру управління. Сутність полягає в тому, що очолює кожен виробничий

підрозділ керівник, який здійснює всі функції управління. Кожен працівник підрозділу безпосередньо підпорядковується тільки цьому керівнику. В свою чергу, останній є підзвітним вищому органу. Підлеглі виконують розпорядження тільки свого керівника. Вищий орган не має права віддавати розпорядження робітникам, минаючи їх безпосереднього керівника. Окремі спеціалісти допомагають лінійному керівнику збирати та обробляти інформацію, готувати управлінські рішення, але самі вказівок та інструкцій керованому об'єкту не надають.

Основним показником, що характеризує спеціалізацію підприємства, є структура товарної продукції (рис 2.5). Отже, представлені дані говорять про те, що за досліджуваний період підприємство збільшило випуск продукції. Найбільшу питому вагу у структурі товарної продукції займають матеріали, які використовуються у меблевій і легкій промисловості.

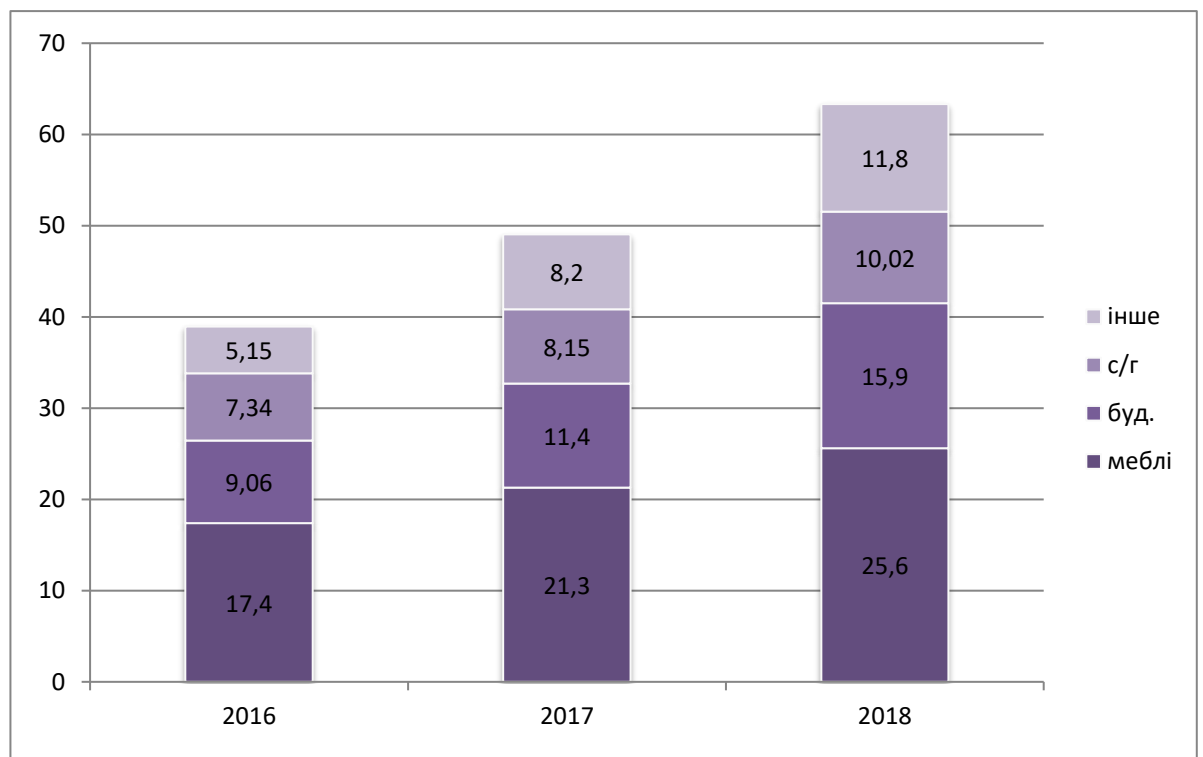

Рис.2.5 Динаміка структури товарної продукції підприємства

Однією з складових процесу виробництва є трудові ресурси. Від чисельності працівників підприємства, рівня їх кваліфікації в значній мірі

залежить використання інших ресурсів. Для більш детального аналізу трудових ресурсів розглянемо дані табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка середньооблікової чисельності працівників та ефективності використання робочої сили

Показники	Рік			Відхилення, ±
	2016	2017	2018	±, одиниць
Середньооблікова чисельність працівників, всього, осіб	48	51	57	9
Вироблено валової продукції на 1 працівника, всього, тис. грн.	112,6	137,5	189,4	76,8
Фонд оплати праці, тис. грн.	5004,6	7054,5	10781,3	5776,7
Середньорічна заробітна плата на 1 працівника, тис. грн.	32,3	55,8	95,4	63,1

Таким чином, можна констатувати, що на підприємстві спостерігається позитивна динаміка щодо збільшення працівників і робоча сила використовується інтенсивно та ефективно.

Одним з найважливіших факторів підвищення ефективності виробництва на підприємствах є забезпеченість їх основними засобами в необхідній кількості та асортименті і більш повне їх використання. Для того, щоб визначити економічну ефективність використання основних фондів розглянемо її показники (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Показники забезпеченості основними засобами

Показники	2016р.	2017р.	2018р.	Відхилення (+,-) звітнього року від базисного
				Н.одн.
Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис. грн.	4086,5	6034,3	8542,1	4455,6
Фондоозброєність, тис. грн.	35,6	38,2	44,7	9,1
Фондовіддача, грн	2,9	3,6	4,1	1,4
Фондомісткість, грн.	0,34	0,27	0,24	-0,1

Можна відмітити, що середньорічна вартість основних виробничих фондів зросла на 4455,6 тис. грн. Це свідчить про нарощування основних виробничих фондів, їх розширене відтворення. Фондоозброєність у 2018р. також зросла, що відбулося зарахунок збільшення чисельності працюючих і середньорічної вартості основних виробничих фондів. Показник фондовіддачі також збільшився: це означає, що у 2018 році на 1грн. вкладених основних засобів підприємство отримало 4,1 грн. продукції. Фондомісткість звітньому році зменшилась, тобто для того, щоб виробити 1 грн. продукції підприємство вкладало у 2016 році - 0,34 грн., а у 2018 році - 0,24 грн. Таким чином, що підприємство достатньо забезпечене фондами, а також інтенсивно та ефективно їх використовує.

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства передбачає дослідження динаміки та структури фінансових результатів його діяльності, дає змогу визначити чинники, що вплинуть на формування чистого прибутку (збитку) підприємства. Метою формування фінансових результатів діяльності підприємства є визначення суми чистого прибутку, який

залишається в розпорядженні підприємства. Розглянемо фінансові результати діяльності підприємства (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Фінансові результати діяльності підприємства, тис. грн.

Показники	2016р.	2017р.	2018р.	Відхилення
				2018р. від 2016р. Н.одн.
Чистий дохід від реалізації продукції	23457	33956	45962	22505
Собівартість реалізованої продукції	15445	19392	26841	11396
Валовий прибуток	5733	9438	13558	7825
Інші операційні доходи	1276	1742	954	-322
Фінансовий результат від операційної діяльності	2315	4123	4964	2649
Фінансовий результат до оподаткування	2430	4330	5105	2675
Чистий прибуток	1594	3106	3205	1611

Проаналізувавши дані таблиці, можна зробити висновок, що сума фінансових результатів за всіма видами діяльності у 2018 р. порівняно з 2016р. збільшилась. Збільшився чистий дохід на 22505 тис. грн., валовий прибуток - 7825 тис. грн., фінансовий результат від операційної діяльності - на 2649 тис. грн., фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування - на 2675 тис. грн. та чистий прибуток зріс на 1611 тис. грн. Також відбулись і негативні зміни. Інші фінансові доходи зменшились на 322 тис. грн. у 2018 році порівняно з 2016 роком.

Діяльність підприємства характеризується сукупністю економічних показників. Про те, який рівень господарювання має ООО «Полікс Груп Солюшнс» розглянемо в (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Динаміка основних економічних показників діяльності підприємства

Показники	2016р.	2017р.	2018р.	Відхилення 2018р. в % від 2016р.
Товарна продукція:	23457	33956	45962	22505
- на 100 грн. ОВФ, тис.грн	205,7	253,9	310,1	104,4
- на 1 середньорічного р- ка, тис. грн.	112,6	137,5	189,4	76,8
Валовий прибуток	5733	9438	13558	7825
- на 100 грн. ОВФ, тис.грн	81,3	118,1	134,4	53,1
- на 1 середньорічного р- ка, тис. грн.	51,7	81,6	103,8	52,1
Чистий прибуток	1594	3106	3205	1611
- на 100 грн. ОВФ, тис.грн	19,5	47,5	41,0	21,5
- на 1 середньорічного р- ка, тис. грн.	12,4	32,8	31,7	19,3
Рівень рентабельності, %	9,4	19,3	14,9	5,5

Дані показують, що вартість товарної продукції на 100 грн. ОВФ збільшилась на 104,4 тис. грн. Причиною цього є підвищення вартості товарної продукції на 22505 тис. грн. Вартість товарної продукції на 1 середньорічного працівника зросла на 76,8 тис. грн. за рахунок підвищення вартості товарної продукції та збільшення кількості працюючих на 9 осіб. З розрахунків можна констатувати зростання чистого прибутку на 100 грн. ОВФ на 21,5 тис. грн., це відбулося через збільшення чистого прибутку за аналізований період на 1611 тис. грн. Відбулося зростання чистого прибутку і на 1 працівника на 19,3 тис. грн. Причиною цього є збільшення чистого прибутку та збільшення чисельності працюючих на 9 осіб.

Рівень рентабельності у 2018 р. порівняно з 2016 р. збільшився на 5,5 п.в., що пояснюється збільшенням чистого прибутку на 1611 тис. грн. та підвищенням собівартості. Таким чином, в господарстві спостерігається покращення показників ефективності господарювання.

Підприємство є постачальником продукції нетканих матеріалів на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Основними покупцями в 2018 році були: на внутрішньому ринку: ТОВ, «Модерн ХХІ», ТОВ «Кроно-Україна», ТОВ ВТП «Чайка», ПФ «Бобр», ФОП Василевський В.Я., ТОВ «Арт-пром», ТОВ «Фішер-Мукачево», ТОВ «Оміс-Декор», ТОВ «Форест-гарант», ТОВ «Північ-торг», ФОП Латишева, МА ФОП Панченко Ю.М., ФОП Кащенко С.А., ТОВ «ТД Інвар», ФОП Алутіс О.К., ПП Латишев, ВВ ТОВ «Трейдвуд»; на зовнішньому ринку: Фірма «Діверус», Фірма «Метрополь», Фірма «Політекс», Фірма «Груп Агач», Фірма «Роялтрон», Фірма «Крофтлі». Вся продукція на внутрішньому ринку реалізується через біржові аукціони. Усі вище перелічені фірми здійснюють експортну діяльність до країн ЄС.

Кошти, отримані від реалізації продукції підприємство використовує на сплату податків, виплату заробітної плати, придбання товарно-матеріальних цінностей, основних засобів, інших необоротних активів.

Євроінтеграція України відкриває нові можливості співробітництва з розвиненими країнами, створюючи передумови для економічного розвитку та посилення позицій країни на міжнародній арені. Вихід на світовий ринок стимулює суттєві зміни, зокрема інноваційний розвиток, гармонізацію українського законодавства з європейським, дотримання вимог і європейських стандартів якості продукції. Для активної інтеграції в світовий економічний простір і економічного зростання в довгостроковій перспективі необхідно підвищувати ефективність здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Ефективність зовнішньоекономічної діяльності є важливим фактором реалізації всього експортного потенціалу України, освоєння нових зовнішніх ринків українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, підвищення їх конкурентоспроможності, покращення якості виробленої продукції та наданих послуг, створення належної структури експорту та імпорту, а також забезпечення економічної безпеки держави загалом. Аналізуючи діяльність вітчизняних підприємств, можна дійти висновку, що

для покращення функціонування економіки підприємств та підвищення ефективності здійснення зовнішньоекономічної діяльності необхідно спершу поліпшити систему ЗЕД країни.

Керівники підприємств повинні розробляти стратегію зовнішньоекономічної діяльності, яка б встановила чіткі завдання для підвищення результативності зовнішньої торгівлі. Крім того, доцільно особливу увагу приділяти чинникам, які є актуальними та впливають на результативність зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Акумуляція експортного потенціалу можлива за умов створення вигідних економічних умов для випуску якісної продукції, запровадження модернізованого виробництва, новітніх технологій, реалізації промислових продуктів, стабільного становища на світових ринках збуту та виходу на нові ринки.

ВИСНОВКИ

Розвиток та вдосконалення міжнародної економічної інтеграції є рушійною силою світової економіки. Інтеграція як процес включає заходи, спрямовані на усунення дискримінації між національними економіками. Інтеграція означає створення оптимальної структури міжнародної економіки та ефективне функціонування координаційних механізмів об'єднання. Це процес економічного співробітництва, який сприяє зближенню економічних механізмів.

Наміри України щодо євроінтеграції зумовлені географічною близькістю Європейського Союзу та спільною історією, що сприяє формуванню відносин у сферах політики, економіки, покращення співробітництва між Україною та країнами ЄС. Здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємств і країни в цілому лише посилює передумови для євроінтеграції. Тому зовнішньоекономічна діяльність стає стратегічним завданням на рівні держави. Вирішення цього завдання неможливе без ініціативної участі держави у міжнародній співпраці та економічного регулювання урядом зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств.

Зовнішньоекономічна діяльність – це будь-яка діяльність, у тому числі підприємницька, пов'язана з виробництвом і обміном матеріальних та нематеріальних благ, що виступають у формі товару. Організація ЗЕД – дуже складна і клопітка робота, яка складається з двох частин і вимагає уважного опрацювання питань потенційних покупців і продавців, встановлення ділових контактів, проведення переговорів, підписання угод тощо.

Аналіз підходів до визначення терміна "зовнішньоекономічна діяльність" дає змогу зробити висновок, що ЗЕД ведеться переважно на мікроекономічному рівні. Тому підприємство є одним з головних суб'єктів ЗЕД. На цій центральній ланці здійснюються виробництво продукції, надання послуг, відбувається безпосередній зв'язок працівників із засобами

виробництва, знаходять прямий прояв стимулювання та відповідальність за ефективне використання ресурсів.

Під час виходу підприємства на зовнішні ринки національна економіка швидше пристосовується до системи світових господарських відносин, формується економіка відкритого типу, де суб'єкти господарювання прагнуть реалізувати порівняльні та конкурентні переваги під час міжнародного розподілу праці, а також знайти практичне втілення на міжнародній арені. Однак динамічні умови формування ринкових відносин і плинність зовнішнього середовища обумовлюють складність здійснення ЗЕД товаровиробниками.

Необхідність товаровиробників більш прискіпливо ставитися до здійснення зовнішньоекономічної діяльності, процесу міжнародної співпраці та інтеграції викликана процесами глобалізації та диверсифікації міжнародних ринків вітчизняної продукції. Глобалізація істотно впливає на економічні, політичні та соціокультурні аспекти життєдіяльності країни. Ці наслідки особливо відчутні для України, яка ініціативно та цілеспрямовано рухається до євроінтеграції. Країни, що досягли інтеграції, характеризуються швидшими темпами зростання економіки та рівнем життя населення, що створює передумови для розвитку демократії, захисту навколишнього середовища та поліпшення умов праці.

Чинною правовою основою відносин між Україною та ЄС є Угода про асоціацію 2015 року та Угода про зону вільної торгівлі 2016 року. Вони покликані посилити торговельно-економічні зв'язки, забезпечити поетапну інтеграцію економіки України до внутрішнього ринку ЄС шляхом лібералізації товарної та послугної торгівлі, адаптації вітчизняного законодавства під європейські стандарти для вільного руху товарів, послуг, робочої сили та капіталів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабицький А.Ф. Методологія аналізу економічних процесів і управління : навч. посібник / А.Ф. Бабицький. – К. : МАУП, 2003. – 128 с.
2. Беляев А.А. Система экономических законов и категорий: Учеб. пособ./ А.А. Беляев, М.И. Дыба, В.И. Кириленко, А.Н. Комяков. – К. КНЭУ, 2005. – 173 с.
3. Гальчинській А. Інноваційна стратегія українських реформ, Гаєц В., Кинах А. Семіноженко В. -К.: Знання, 2002. - 324.
4. Господарський кодекс України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http:// zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15)
5. Гребельник О.П. Основи зовнішньоекономічної діяльності : навч. посібник / О.П. Гребельник, О.О. Романовський. – К. : Деміур, 2003. – 296 с.
7. Гребельник О.П. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Підручник. - К.: Центр навчальної літератури. - 2008. - 384 с.
10. Гузенко Г.М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: сутність, економічний механізм її розбудови, особливості / Г.М. Гузенко, Ю.О. Гайдученко // Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". Серія : Економічна теорія та право. – 2013. – № 3. – С. 77-89.
11. Гуріна Г.С., Луцький М.Г., Мостенська Т.Л., Новак В.О. Основи зовнішньоекономічної діяльності.- Підручник.- К.: Сузір'я, 2007.- 425с.
13. Дідківський В.А. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: Навч. посіб. / В.А. Дідківський. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 579 с.
14. Економічний енциклопедичний словник: у 2 т. / [під ред. С.В Мочерного]. – Львів: Світ, 2005. Т.1 – 616 с.
15. Експерти впевнені, що Арбузов допоможе вітчизняним товаровиробникам / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukranews.com/uk/news/economics/2013/01/04/87153>. – Назва з екрану

16. Єпіфанов А.О., Сало І.В. Регіональна економіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2-е вид.–К.: Наукова думка, 2000. – 340 с.
17. Загородній А.Г. Зовнішньоекономічна діяльність: термінологічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – К. : Кондор, 2007. – 168 с.
18. Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16 квітня 1991 р. № 959–ХІІ / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.
19. Закон України "Про міжнародний комерційний арбітраж" // Відомості Верховної Ради України. -1994. -22.
20. Заболоцький Б.Ф. Розміщення продуктивних сил України: Національна макроекономіка: Посібник. – К. Академвидав, 2003. – 368 с.
21. Заставний Ф.Д. Географія України: У 2-х кн. – Львів, світ, 2005. – 472 с.
22. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: підручник для вузів / І.В. Багорова, Н.І. Редіна, В.О. Власюк, О.О. Гетьман; за ред. І.В. Багрової. – К., Центр навч. літ., 2004. – 580 с.
23. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств. / За ред. Ю. Т. Козика і ін. Навч. посіб.; 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: ЦНЛ, 2006. — 792 с.
24. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навч. посібник / М.І. Дідівський. – К. : Знання, 2006. – 462 с.
25. Зовнішньоекономічна діяльність в 2003, 2004, 2005, 2006 рр. – К.: ІОЦ Держкомстату України.
26. Золотарьов А. Організаційні аспекти розвитку машинобудування // Економіка України. – 2004. - № 12.
27. Історія економічних учень: підручник / [Л.Я. Корнійчук, Н.О. Татаренко, А.М. Піручник та ін.]; за ред. Л.Я. Корнійчук, Н.О. Татаренко. – К. : КНЕУ, 2011. – 564с.
28. Іщук С.І. Розміщення продуктивних сил і територіальна організація виробництва. – К.: Задруга, 2002. – 259 с.

30. Кириченко О. А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: Навч. посіб. - К.: Знання-Прес, 2002.
31. Клиновий Д.В., Пепа Т.В. Розміщення продуктивних сил та регіональна економіка України / За наук. ред. Л.Г.Чернюк: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури. 2006. – 728 с.
32. Кодекс торговельного мореплавства України // Голос України. -1993. -№11-12.
33. Коломацька С. П. Зовнішньоекономічна діяльність в Україні: правове регулювання та гарантії здійснення: Навч. посіб. - К.: Професіонал, 2004.
34. Кредитов А., Деревянко О. Конкуентоспроможність підприємства та стратегія просування його експорту на світовому ринку// Економіка України - 2009 - №5
35. Леонов Я.В. Організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку підприємств водопостачання: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Я.В. Леонов; Харк. нац. акад. міського госп-ва. – Х., 2013. – 22 с.
36. Лукьяненко Д.Г, проф. - ДО.: - КНЕУ, стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації: Монографія/ Під ред., 2001. - 538 с.
37. Машталір Я.П. Механізм управління зовнішньоекономічною діяльністю машинобудівного підприємства : автореф. дис.. на здобуття наук ступеня канд. екон. наук спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (машинобудування)» / Я.П. Машталір. – Хмельницький, 2015. – 23 с.
38. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. / [Електронний ресурс].
39. Недбалюк О. Суть і перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні.
40. Паска І.М. Організація і економічна ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємств АПК: автореф. дис. на здобуття

наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.07.02 “Економіка сільського господарства і АПК” / І.М. Паска. – Миколаїв, 2006. – 21 с.

41. Пісьмаченко Л.М. Державне управління зовнішньоторгівельною діяльністю в Україні: регулювання та контроль : монографія / Л.М. Пісьмаченко. – Донецьк : ТОВ “Юго-Восток, Лтд”, 2008. – 366 с.

42. Покровская В.В. Международные коммерческие операции и их регламентация / В.В. Покровская ; за ред. В.В. Покровская. – М. : ИНФРА, 2010. – 336 с.

43. Положення про порядок реєстрації окремих видів зовнішньоекономічних договорів (контрактів).: Затв. Указом Президента України від 7 листопада 2000р.

44. Положення про торговельно-економічну місію у складі дипломатичного представництва України за кордоном: Затв. Указом Президента України №200 від 30 квітня 1994 р.

46. Про квотування та ліцензування експорту товарів (робіт, послуг): Декрет КМ України від 12 січня 1993 р. //Підприємство і ринок України. - 1993. -№2.

47. Про регулювання бартерних (товарообмінних) операцій у галузі Зовнішньоекономічної діяльності: Указ Президента України від 27 січня 1995 р. // Підприємство і ринок. -1995. -№2.

48. Про облік окремих видів зовнішньоекономічних договорів (контрактів) в Україні: Указ Президента України №659 від 7 листопада 1994 р. II Підприємство і ринок України. -1994. -№ 12.

50. Рубан І. В. Обґрунтування стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства на засадах збалансованої системи показників.

51. Румянцева А. П., Румянцева Н. С. Зовнішньоекономічна діяльність. Навч. посіб. — К.: ЦНЛ, 2004. — 377 с.

52. Саллі В. І. та ін. Основи ЗЕД: Навч. посіб. — К.: ВД "Професіонал", 2009. 176 с.

54. Тарлопов І.О. Еволюція теорії зовнішньоекономічної діяльності: середина XV ст. – початок XX ст. / І.О. Тарлопов // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2013. – № 2. – С. 34-37.

55. Управління зовнішньоекономічною діяльністю: Навч. посіб. / За ред. А. І. Кредісова. — К.: 2009. — 448 с.

56. Фатенок-Ткачук А.О. Формування стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності машинобудівних підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 “Економіка та управління підприємствами (машинобудування та приладобудування)” / А.О. Фатенок-Ткачук. – Львів, 2009. – 32 с.

57. Філіпенко А., Шнирков О. Новий етап зовнішньоекономічних зв'язків України// Економіка України.- 2002.- №1, с.11-14.

58. Філіпенко А.С. Глобальні форми економічного розвитку: історія і сучасність. - ДО.: Знання, 2007. - 670 с.

59. Цивільний кодекс України

60. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки: навч. посібник / Л. А. Швайка. – К. : Знання, 2006. – 435 с.

61. Щербак В.Г., Лозенко А.П. Проблеми проникнення вітчизняних підприємств на зовнішні ринки // Фінанси України - 2009.

62. Юхименко П.І. Історія економічних вчень: навч. посібник / П.І. Юхименко – [3-тє вид., випр.]. – К.: Знання-Прес, 2002. – 514 с.

63. Charles Wilson The Economic Decline of the Netherlands, Economic History Review 9. – № 2 (May 1939). – PP. 111-127; idem, Taxation and the Decline of Empires, an Unfashionable Theme, в кн. Economic History and the Historian: Collected Essays (New York: Praeger, 1969). – pp. 116-125.

64. Knowles L.C.A. The Industrial and Commercial Revolutions in Great Britain during the Nineteenth Century, 4th ed. (New York: E. P. Dutton, 1926), p. 147.

65. Paul Bairoch, European Trade Policy, 1815–1914, Cambridge Economic History of Europe. – Vol. 8 (New York: Cambridge University Press, 1989). – pp. 83-88.

66. Ralph Davis The Rise of Protection in England, 1689–1786, *Economic History Review* 19. – № 2 (August 1966). – 306-307.

67. Robert Baldwin “Determinants of the Commodity Structure of U.S. Trade”, *American Economic Review* 61 (March 1971). – PP. 126-145.

68. Vernon R. International Investment and International Trade in the Product Cycle / *Quarterly Journal of Economics*. – 1966 May. – p. 190-207.